

Angelina Petrović

NOĆ PASTIRA

Roman

Izdavačko-producentska kuća *Cepelin*, 2023.

Cirkus „Bolero“

Knjiga prva

1.

Katalonija, selo Kadakeš, leto, 1712. godina, 58 godina ranije

– Mihaelo, Mihaelo, gde si? Mihaelo, plašim se! Zašto si me ostavio? Mračno je! Mihaelo, molim te dođi! Ugrizla me buba, boli me ruka! – zajecala je najpre tiho, a potom grunula iz sve snage.

Nisam disao, niti pomerao telo, siguran da je ništa nije ujelo. Bio je to njen stari trik da me izmami iz skrovišta. Ranije bih poskočio, u par koraka se našao kraj nje, poneo je na leđima kao vreću i odneo do naše kuće, a ona bi se smeškala srećna zbog još jedne male pobede. Nekakav zloban kez iskrivio mi je usne. Osećao sam ga, gotovo video kao da gledam svoje lice. Šćućuren iza drvenog krsta, savitljiv koliko i kanap kojim sam vezao čvor na mestu gde se drvo dodirivalo, pazio sam da se kakvim pokretom ne odam te tako pokvarim igru.

Posmatrao sam i pratio svaki njen korak.

Neka je, neka cvili, likovao sam u sebi dok je Zoja tumarala po podrumu, sve dok se nije saplela o dve kante i ispružila koliko je duga. Ionako su joj kolena sva u krastama od trapavosti, jedna ogrebotina više neće ništa promeniti,

smeškao sam se. Prislonio sam oko na rupicu daske i gotovo nečujno zazviždao. Osvrtala se na sve strane, a potom zanjihala kao na ljuljašci u ritmu melodije koja se orila selom. Nije znala odakle dolaze zvukovi. Dan luka, praznik nemačkih veleposednika, proslavljao se od zore. Seljanke su nosile ispletene vence i delile sirotinji. Seta me na tren napala kada sam se setio da sam sa roditeljima prošle godine čitav dan tutnjao selom, pesma se orila na sve strane, a majka je prednjačila. Bio sam ponosan na divan glas svoje majke. „Tako lepo pevaš, hoćeš li me naučiti?“, moljakao sam, a ona me milo pogledala i dodala da sigurno umem još bolje, samo treba da pustim sve ono iz sebe što strpljivo čeka da izađe.

Iz misli me trgnulo Zojino zapomaganje.

– Mihaelo, reći ću mami i tati, isprljala sam haljinu zbog tebe! – izbijala je srditost iz ljupkog lica moje sestrice – Dobićeš po turu, ne volim te više!

Poput tigra iskočio sam iz svog skrovišta, u par koraka našao se naspram nje, odigao je sa vlažne zemlje i čvrsto zagrlio. Tako pripijen uz njeno sitno telo sabijao sam strah i čežnju. Nikako ne smem dopustiti da Zoja na meni primeti koliko mi je teško.

– Ludice moja – šapnuo sam joj – jesmo li se dogovorili da ćeš naučiti igru skrivanja i da nećeš plakati?

– Ali bojim se, bato – promumlala je – tako je mračno ovde i prljavo. Vidi kako mi je ružna haljina.

– To je zato jer ruke brišeš o nju – tešio sam je – Sutra ćeš je oprati u potoku, osušiti i ponovo obući.

– Hoću drugu haljinu, onu šarenu! – vrisnula je – Mama mi je svaki dan davala drugu haljinu! Baš si nevaljao, bato, vodi me kući!

Reči su mi ponestajale. Tragao sam za onim naslušanim od oca i majke kako bih je oraspoložio, sve ono što mi je glavom tutnjalo bilo je na vrh jezika, sem odluke da je dobro prodrmam i kažem joj istinu. Izvukao sam iz džepa jednu gumenu bombonu i pružio joj. Novi potok suza spirao je tragove zemlje sa njenog sitnog lica, potom se široko osmehnula. Ličila je na noć i dan tako uplakana i nasmejana. Namrštio sam se praveći se ljut, a potom izvadio krpu iz džepa košulje tek da je malo odobrovoljim. Šmrkala je još nekoliko trenutaka, a potom sasvim utihnula. Noć je odavno prekrila naš breg. Zoja je trljala oči željna sna. Uzeo sam lonče s poda i napunio ga kamenčićima. Zveckanje je razbijalo tišinu, sve sam činio kako bih je zabavio, ali samo je gurala glavu na moje grudi.

- Nemoj da spavaš! – prodrmao sam je – Znaš da moramo ostati budni!
- Mihaelo, Mihaelo – jecala je – vodi me mami, neću više da se igram sa tobom! Zao si!
- Zoja, slušaj me, mama i tata nisu tu! – borio sam se da i sâm ne zaridam – Obećao sam im da ću te čuvati, ali me moraš slušati!
- Lažeš me! Ne, ne, hoću svoju mamu! Praviš se važan, jer si veći za glavu od mene!
- Za tri glave, ludice moja – stao sam pored nje kako bih je uverio – a to je devet godina.
- Juče si rekao sedam? – podigla je glavu, jer je čula neke nove brojeve koje do tada nisam ponavljao.
- Tako lepo – uspravio sam se – tebi je pet, a meni četrnaest godina, to znači da me moraš slušati, svaka sestra sluša starijeg brata.

- Mihaelo, voliš li me? – uskliknula je.
- Najviše na svetu – poljubio sam je u obraz.
- A mamu i tatu? – rukama je brisala tragove mog poljupca.
- I njih volim, ali tebe više. Ti si moja mila sestrice Zoja!
- uskliknuo sam.
- Ako te poljubim, hoćeš li me odvesti mami, molim te, Mihaelo! – osmeh je ukrasio njeno lice otkrivši sitne razmaknute zube.
- Zoja, mama i tata su sada u rupi, ti si mala i tamo deci ne daju.

Izgovorio sam teške reči zabezeknut nehajnošću. Kao da sam se satima pripremao. Bilo je mnogo lakše nego što sam mislio.

- Smeš li ti u tu rupu? – upitala je.
- Jednog dana ću smeti, sada sam i ja mali – čvrsto sam je stiskao u zagrljaju.

Suze su mi klizile niz obraze. Nisam se trudio da ih zaustavim. Prijalo mi je olakšanje koje su donele sa sobom. Nisam više drhtao na pomen oca i majke.

- Zašto plačeš? – zaškiljila je na jedno oko kao i uvek kada nije imala objašnjenje za neki moj postupak.
- Ćuti, Zoja! – stisnuo sam zube – Moramo biti mudri i slušati gospodina Lebovskog, a mami i tati ćemo napraviti jedan mali krst i nositi ga oko vrata.
- Kao lančić? – ozarila se.
- Treba nam komad kanapa i dva parčeta drveta – promrmljao sam sebi u bradu nesvestan Zojinog pogleda.
- Neću takav lančić! – napućila je usne – Hoću mamine bisere!

- I oni su u rupi, Zoja – odgovorio sam mirno.
- Šta je to rupa, Mihaelo?
- Mesto gde spavaju mrtvi ljudi – prošaputao sam – grob.
- Mihaelo, idi probudi mamu i tatu, neću kod Lea! Plašim se – odmahivala je glavom.
- Mrtvi spavaju večno, sestrice, pričala nam je mama o baki, sećaš li se? – zagrlio sam je.
- Onda idem i ja u taj grob – zaridala je – spavaću sa mamom.
- Ćuti, Zoja, boli me stomak, a ti me nerviraš! – obema rukama uhvatio sam njene vlažne obraze kako bih je urazumio – Ako ne budeš slušala šta ti govorim i ja ću otići u rupu, a onda ćeš ostati sama!
- Je l' mama i tata imaju isti krst kao i baka? – upitala je širom razrogačenih očiju.

U trenu sam shvatio da nije ni čula moje reči. Misli su joj tekle ka nekoj nepoznatoj rupi o kojoj nikada pre nije ništa čula. Očevu i maminu mezimicu trebalo je naučiti i priviknuti na novi život, a ni sâm nisam znao šta nas čeka. Stišao sam svoje misli i srce ponavljajući u sebi tuđe reči da je sve negde zapisano i da će biti kako mora, a da ništa ne mogu promeniti. Sa ovim poslednjim se nikako nisam slagao. I te kako sam maštao o begu.

Povisila je ton i postavila isto glupo pitanje.

- Nemaju – osetio sam navalu neke nove snage u svom glasu – U rupi je puno mrtvih ljudi i trebalo bi mnogo krstača.
- Ko su ti drugi ljudi?
- Ne znam, Zoja, hajde, idemo u šator, ljutiće se Julija i

Leo, sigurno nas traže!

– Mihaelo, mama je govorila da se nikada nećemo razdvajati. I rugala se Leu. Rekla je da je on čudan i da nema kuću. Tata je uvek grdio, ali mama se smejala.

– Šalila se – dodao sam – jer je njegova kuća na kotačima pa može da živi gde hoće.

– Šta radi naša mama sada, bato? – upitala je i kao i svako radoznalo dete skakutala na jednoj nozi.

Ručicama je pokušavala da razmrsi svoje lokne boje zrelog žita. Sisala je jedan pramen kose i smeškala se kao nekad kada bi uspela da me pobedi u tri. Sasvim je zaboravila na gospodina Lebovskog. Znao sam da će mi trebati mnogo strpljenja da je uverim da smo ostali bez oca i majke i da smo pali u nemilost baš onakvog čoveka kakvim ga je opisala moja sestra.

– Čuva nas. Na nebu je, gleda da li smo dobri – milovao sam njene duge plave pletenice.

– Onda je videla da si se sakrio i da sam plakala – ozarila se.

– Majka zna da se tako igramo i da te zadirkujem malo, a ti si jedna obična plačljivica – napucao sam usne – Sada moraš da budeš hrabra kao i ja, jer smo ostali sami.

– Opet me lažeš – mlatarala je rukama kao i uvek kada se protivila nečemu.

– Zoja, isprašiću te po turu ako se budeš inatila sa mnom! Moraš me slušati! Uskoro ćemo napustiti Lebovskog i moramo biti spremni za beg! – naglo sam povisio ton.

– Kuda idemo? – upitala je, a iskra svetlosti bacala je novu sen na njene zenice.

- Ne znam još – gasio sam njen plamen nesiguran u svoje misli.
- Je l' na more? – bila je uporna.
- Možda, ali daleko je – slegnuo sam ramenima.
- Mogu li povesti Špilju? – viknula je poput najveselije devojčice.
- On je pas i nije tvoj! – uzvratio sam već sasvim iznerviran.
- Leo ga tuče, a ja ga volim – namrštila se.
- On ga uči da zabavlja narod! – odbrusio sam i dalje ljutit na tvrdoglavu sestru.
- Je l' svi psi to rade? – nastavila je.
- Ne, Zoja, samo cirkuski! – pogled mi je odlutao.
- Jesmo li ti i ja psi? – uporno je postavljala besmislena pitanja.
- Ne počinji opet, Zoja! – povicio sam ton.
- Pa i nas uči da preskačemo kante! – poskočila je – Juče me je udarao bičem jer nisam umela da puzim.
- Tako zarađujemo da jedemo. Leo svakog udara, nije to ništa – tešio sam je.
- Mama i tata nas nisu terali da skačemo toliko, nismo morali ništa da radimo, a jeli smo kolače i pite.
- Leo je jedini hteo da nas primi u šator kada smo ostali na ulici, zaboravila si, nezahvalnice! – uzvratio sam tobože ljutito.
- Gde je naša kuća?
- Spalili su je, Zoja. Celo selo su spalili. Kadakeš se pretvorio u plamen, pa u pepeo. Sve je sada zgarište.
- Ko je to učinio?
- Zli ljudi, obučeni u one duge crne haljine. Oni su vlast,

tako sam čuo da Leo govori, ali njega neće dirati. Tu smo bezbedni.

– Mihaelo, plašim se. Obećaj mi da se nećeš odvajati od mene – zadrhtala je.

– Ludice moja, nikada i niko nas neće rastaviti!

Zagrlio sam je, a mutna sreća je padala po nama kao prljava pustinjska kiša. Rukavom sam obrisao Zojino lice i poveo je van sela. Posle pola sata stigli smo u naš šator. Srećom niko nije ni primetio da smo bili u staroj napuštenoj mehani gde sam krio hranu za nas dvoje. Hrabrost mi se penjala uz kičmu dok sam smišljao plan bekstva iz čudesnog sveta cirkuzanta Lea Lebovskog u kom smo se našli posle ubistva oca i majke. Već sam spremio punu torbu hleba siguran da bar nećemo umreti od gladi kada osvane dan da napustimo šator. Ljudi u crnom su pobili sve trgovce iz sela, a kuće spalili. Majka mi je spremila u zavežljaj jabuke i šapnula mi da bežim što dalje iz sela, da povedem Zoju i da se ne vraćam. Naterala me je da se zakunem da ću biti hrabar i brinuti o Zoji. Nemo sam klimao glavom, svim silama se trudeći da zagušim jecaje. Bio sam nem i uplašen. Učinio sam kako mi je naredila. Pobegli smo u šumu, odakle se samo nekoliko sati kasnije video gust oblak dima izmešan sa plamenom. Selo je gorelo, moje srce još jače. U zoru smo izašli iz šume i uputili se dolinom niz reku. Ugledao sam šatore u daljini i ubrzao korak, gotovo vukući Zoju za sobom. Obreli smo se u novom domu gde nas je susreo opak pogled Lea Lebovskog.

– Vidi pilića! – rekao je – Biće dobre supe od vas dvoje!

Neko ga je upitao šta da radi s nama, a on je samo odmahnuo rukom dodavši da će nas isprobati. Nisam znao

šta to znači, ali bili smo sami, uplašeni i promrzli. Nisam imao kud, skupio sam sestricu u svoje krilo i pridružio se neobičnoj cirkuskoj družini. Od tada je prošlo dva meseca. Svaki Leov pokušaj da od Zoje i mene napravi cirkuzante je propao. Prestao je da nas isprobava nakon dve nedelje, uveren da nikakve vajde nema od nas. Osećao sam da nam se nije dobro pisalo. Poverenja u cirkusku družinu nisam imao. Ličili su na raskalašnu masu ludaka i razvratnika. Brinula me je Zojina sudbina više od vlastite i čudan predosećaj me nije napuštao danima. Njena bezbrižnost i razmaženost su mi otežavali svaki pokušaj da izmenim našu sudbinu.

Morao sam što pre doneti odluku o bekstvu.

Tišina i kapanje vode po šatorskom krilu slilo se u jedno. Samo da ne bude pljuska, molio sam se u sebi, njišući se na crnom uzglavlju. San mi se navlačio na oči, a kao kroz maglu čulo se zveketanje ključeva. Bio je to znak da niko ne mora više raditi ništa, već se zavući u svoj šator sve dok ne svane novi dan. Svojih četrnaest godina natovarao sam na pleća kao najveći teret, svestan jedino da smo Zoja i ja prepušteni sami sebi i da pošto-poto moram naći način da pobegnemo iz cirkusa „Bolero“. Još veću nevolju činilo je saznanje da Zoja sutra neće dobiti svoje mleko, jer je jutrošnje slučajno prosula. Nisam smeo da joj dam svoje sledovanje, svestan da bi kazna bila još gora, jer onda nijedno od nas dvoje sledeća tri dana ne bi dobilo ništa sem krčaga vode. Teški topot konja od koga se zatresla kaldrma sasvim je skrenuo moje misli i tek kada je sve utihnulo, iskrao sam se ponovo iz šatora kako bih pomuzao kozu privezanu za direk. Molio sam se u sebi da Belka Belona ne počne da se rita i tako izma-

mi cirkuzante van šatora. Ti čudni ljudi ne bi imali milosti – rastrgli bi me na komade. Bilo je zabranjeno musti kozu. Njeno mleko je služilo grbavcu kada izvodi svoju tačku. Žalio sam kozu koliko i sebe. Srećom, bila je tiha, uperila je svoje krupne oči u daljinu, a ja sam je milovao po leđima, srećan i zahvalan.

Na crkvi je otkucalo jedanaest sati kada sam se sa krčagom mleka ušunjao u šator. Zoja ne sme biti gladna, šaputao sam, a u sebi likovao zbog male izvojevane bitke. Iako sam rizikovao da završim kao otac i mati, nisam posustao, već osmehom počastio svoje lice, potom svukao prsluk od jelenske kože i prebacio preko leđa svoje sestre. Ušuškao sam je, poljubio u obraz i nežnim pokretom ruke obrisao tanku vodenu liniju koja joj se slivala niz usne i lepila za vrat. I da sam je ogrebao, ne bih je probudio. Zaspala je kao naše jagnje. Legao sam kraj Zoje. U snu mi je pružila ruku i sklupčala se uz mene. Tako pripijeni pustili smo snove u naša mala srca.

Bili su to jedini trenuci kada smo oboje bili daleko od ružne stvarnosti. „Novi dan je nova svetlost“, setio sam se očevih reči. Posmatrao sam svoju iskrivljenu senku na podu i obećao sebi da ću se ispovediti čim dođem do slobode. Zoji ništa neću reći, i tako ne bi razumela, već bi samo ponavljala jedna te ista pitanja na koja nisam imao valjane odgovore. Osećao sam da me sudbina vuče. Toplota mi se razlivala telom, u meni je umirao dečak, a rađao se mladić. Neka tuga na tren me obuze. Ubrzo je nestala. Rukama sam dodirnuo svoje genitalije i rumen me je sasvim prekrila. Mesec je čudno žmirkao. Majka je uvek govorila da će biti kiše kada narandžaste pruge iscrtaju tragove po nebu. Trebala mi je da

spere sa mene svu gorčinu. Šapatom sam se opraštao od oca i majke i osetio strašnu bol koju samo rastanci donose. Uštinuo sam se kako bih potisnuo onu prvu i pustio suzama da peru moje lice.

– Isplakaću ih sve noćas – obećah sebi – makar presušio kao naš potok. Neću više nikom dozvoliti da me rasplače. I ove izlivenne ću naplatiti jednog dana.

